

درآمدی بر تربیت نسل منتظر - قسمت اول

<?xml encoding="UTF-8?">

«اگر انقلابی تحت فشارهای سیاسی و اقتصادی قدرت‌های بزرگ قرار بگیرد، هیچ کس این انقلاب را سرزنش نخواهد کرد، ولی اگر مردم این انقلاب نتوانستند فرزندان خود را خوب تربیت کنند سرزنش خواهند شد». در میان فعالیت‌ها و رویدادهای مختلف زندگی، کار تعلیم و تربیت در رأس همه آنها قرار دارد و اساس بر فعالیت مطلوب و منطقی را تشکیل می‌دهد.

اگر انسان از دانش و اطلاعات زیاد برخوردار باشد، ولی به نحو درستی تربیت نشده باشد، همان دانش، به انحطاط او منجر می‌شود. اگر آدمی دارای ظاهری آراسته و قیافه‌ای زیبا باشد، ولی به نحو مطلوب تربیت نشود، زیبایی ظاهری زمینه انحراف او را فراهم می‌کند. اگر فردی وارد عرصه سیاست، اقتصاد و امور مشابه دیگر شود، لیکن تربیت صحیح نداشته باشد در هر یک از این عرصه‌ها به خود و به جامعه ضربه و خسارت وارد می‌کند. بدین ترتیب، اگر هر فعالیت دیگری را در نظر بگیریم و تربیت را از آن منها کنیم چیزی جز انحطاط نخواهیم دید. بنابراین تربیت درست، سعادت انسان و جامعه را تضمین می‌کند و مانع نفوذ عوامل مخرب و منحط در زندگی می‌گردد. 1

چنان‌که امام خمینی (رحمت الله علیه) بیان کردند: «آن‌قدر که انسان تربیت نشده مضر است برای جامعه هیچ شیطان و هیچ حیوانی آن‌قدر مضر نیست و آن‌قدر که انسان تربیت شده مفید است برای جامعه هیچ ملائکه‌ای و هیچ موجودی آن‌قدر مفید نیست».

امام سجاد (علیه السلام) در رساله حقوق خود می‌فرمایند: «فرزندان حقوقی بر گردن شما دارند که [از جمله] آن حق تربیت است». 2

یکی از مهم‌ترین کارکردهای خانواده، کارکرد تربیتی است. تمام نهادهای اجتماعی خصوصاً نهاد خانواده، اقتصاد و حتی نظامی‌گری اگر بخواهد پابرجا باشد باید وجهه تربیتی داشته باشد. اگر خانواده وجهه تربیتی خود را از دست دهد، محکوم به نابودی است. در جنگ تحمیلی علیه ایران، لشکر صدام از نظر تجهیزات بیست برابر لشکر ایران مجهز بود، اما آن چیزی که باعث انهدام لشکر صدام شد از دست دادن وجهه تربیتی بود، چون همه چیز مشروعیت خود را از تربیت می‌گیرد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی می‌فرمایند:

«اگر انقلابی تحت فشارهای سیاسی و اقتصادی قدرت‌های بزرگ قرار بگیرد، هیچ کس این انقلاب را سرزنش نخواهد کرد، ولی اگر مردم این انقلاب نتوانستند فرزندان خود را خوب تربیت کنند سرزنش خواهند شد».

سؤال اساسی این است که چه مکتبی قادر به تربیت انسان کامل است؟

در پاسخ باید بگوییم فقط مکتب انسان‌ساز اسلام که نشأت گرفته از منبع وحی الهی است قادر به تربیت انسان کامل خواهد بود.

امروز مشکل دنیا پیروی از مکاتبی است که ساخته دست خود انسان‌هاست و لذا اگر امروز با چالش تربیتی در همه امور مواجه است به خاطر دوری از تربیت سالم معصومان (علیه السلام) می‌باشد.

امام صادق (علیه السلام) در روایتی می‌فرمایند: «همان گونه که خود را در معرض نسیم قرار می‌دهید و خنک

می‌گردید، همان‌گونه خود را در معرض احادیث ما قرار دهید تا تربیت شوید».

خاک را زنده کند تربیت باد بهار
سنگ باشد که دلش زنده نگردد به نسیم

در این مقاله به محورهای زیر خواهیم پرداخت:

1. اهمیت تربیت از دیدگاه معصومان (علیه السلام) و بزرگان دین،
2. اجر و ثواب تعلیم و تربیت،
3. وظیفه منتظران واقعی امام عصر (علیه السلام) در تربیت نسل حاضر و آینده،
4. اهداف مقدس تربیت،
5. اصول حاکم در تربیت.

1. اهمیت تربیت از دیدگاه معصومان (علیه السلام) و بزرگان دین

امام سجاد (علیه السلام) در صحیفه سجادیه می‌فرمایند: «خدایا مرا در تربیت کردن، ادب کردن و نیکی کردن به فرزندانم کمک کن».³

امام معصوم (علیه السلام) که خود، اسوة تربیت و انسان کامل در امر تربیت است، از حضرت حق کمک می‌طلبد.

امام صادق (علیه السلام) در روایتی می‌فرمایند: «من هر شب برای سعادت فرزندانم دو رکعت نماز می‌خوانم».⁴ کیفیت این نماز این‌گونه است که در رکعت اوّل بعد از حمد، سورة «اَنَا اَنْزَلْنَاهُ» و در رکعت دوم سورة «اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ» می‌باشد.

علی (علیه السلام) می‌فرمایند: «هیچ ارثی بهتر از ادب نیست».⁵ شما اگر ثروت زیادی برای فرزند بی‌ادب بگذاری آن را در جهت گناه صرف می‌کند. پس این سرمایه را در راه ادب و تأدیب فرزندان به کار ببرید که آدم با ادب نه تنها مورد عنایت حضرت حق است بلکه جامعه از وجود او سود و بهره می‌برد.

امام صادق (علیه السلام) می‌فرمایند: «اگر خدا دو روز به شما عمر داد یک روز آن را ادب یاد بگیرید و یک روز ادب را به کار ببرید».⁶

کار انبیای الهی کار تربیتی بوده است فعل خدا هم تربیتی است. شما در روز ده مرتبه خدا را سپاس و تشکر می‌کنید که خدایا تو را شکر می‌کنم که تو مربی من هستی. «الحمد لله ربّ العالمین».

آنچه بشر از اوّل خلقت حضرت آدم تا کنون چوب خورده از آدم‌های بی‌ادب در طول تاریخ بوده است.

در دهة گذشته صدام یک آدم بی‌تربیت ولی امام (رحمت الله علیه) یک فرد تربیت شده در مکتب اسلام بود.

قرآن کریم در سورة فرقان، آیه 74 می‌فرماید:

«رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَ ذُرِّيَّتِنَا قُرَّةَ اَعْيُنٍ...»؛ عبادالرحمن کسانی هستند که می‌گویند: خدایا از همسران و فرزندانمان به ما آن مرحمت فرما که مایة روشنی چشمان باشند.

در سورة ابراهیم آیه 40، می‌فرماید:

رَبِّ اجْعَلْنِي مَقِیمَ الصَّلَاةِ وَ مِنْ ذُرِّيَّتِي؛ خدایا مرا نمازگزار قرار بده و فرزندانم را نیز.

در آیه 128 سوره بقره:

«رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَ مِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ؛ خدایا مرا فرمانبردار خود ساز و نیز فرزندان ما را فرمانبردار خود گردان».

و در سوره آل عمران آیه 38:

«رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ؛ خدایا مرا به لطف خویش فرزندی پاک سرشت عطا فرما؛ همانا تو شنوای دعایی».

از خدا جوییم توفیق ادب
بی ادب محروم ماند از لطف رب
بی ادب تنها نه خود را داشت بد
بلکه آتش بر همه آفاق زد

وقتی با نمونه‌ای انحراف در اجتماع، حتی در سنین خردسالی، مواجه می‌شویم، سؤال این است که آیا این افراد در بدو تولد دچار این رفتارهای ضد اجتماعی و ناهنجاری‌ها بود یا در بستر و مصدر تربیت دچار مشکل شدند. هلی سیوس از متخصصان علوم تربیتی می‌گوید: «بچه‌ها نادان متولد می‌شوند ولی نه ابله، شما باید که اینان را به بلاهت می‌کشانید».

2. اجر اخروی و ثواب تعلیم و تربیت

براساس روایات ما هیچ کاری در عالم وجود به اندازه تربیت ثواب و اجر اخروی ندارد. اگر همه مردم همت خود را صرف تربیت فرزندان‌شان نمایند می‌توان به وجود جامعه‌ای سالم که زمینه‌ساز ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بشود امید داشت.

ثواب تربیت در بعضی روایات آن قدر ذکر شده که ارزش یک انسان با ادب و هدایت یک انسان گمراه برابری با همه عالم دارد.

در مأموریتی که امیرالمؤمنین (علیه السلام) می‌رفتند، وقتی خدمت پیامبر آمدند، پیامبر (صلی الله علیه وآله) فرمودند: «یا علی اگر یک نفر به وسیله تو مسلمان و هدایت شود، بهتر است از دنیا و آنچه در دنیا است». معاویه بن عمار از امام صادق (علیه السلام) راجع به کسی از شیعیان که احادیث اهل بیت (علیه السلام) را نقل کند و باعث آرامش دل مردم گردد پرسید، امام صادق (علیه السلام) فرمود: «مقام این فرد از هزاران عابد بالاتر است». 7. تربیت آن قدر اهمیت دارد که از خون شهید بالاتر است. چون شهید در اثر تربیت عالمان دینی به این مقام رسید. «من أحياء فكأنما أحيى الناس جميعاً؛ 9 هر کسی نفسی را حیات بخشد مثل آن است که همه مردم را حیات بخشیده است».

3. وظیفه منتظران امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در تربیت نسل حاضر و آینده

چیزی که این مقاله به آن بیشتر می‌پردازد، وظایف والدین در تربیت نسل حاضر و نسل آینده است. منتظران واقعی کسانی هستند که همه همت خود را صرف تربیت فرزندان خود می‌نمایند. اینکه در روایت از قول

امام معصوم (علیه السلام) نقل شده است: «بالاترین عبادت انتظار فرج است». 10. آیا واقعاً منتظران واقعی امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) خود و خانواده خود را آماده پذیرش آقا کرده‌اند؟

آیا خصلت انتظار معطوف به تربیت نیست؟

منتظران واقعی کسانی هستند که در تربیت نسل جوان خود سرمایه‌گذاری می‌نمایند. آدم بی‌ادب و بی‌تربیت به درد امام زمان (علیه السلام) نمی‌خورد. کسانی که در رکاب حضرت هستند آدم‌های خودساخته‌اند. اگر همه توان‌ها و توانمندی‌های یک جامعه در یک جهت قرار گیرد و آن تربیت سالم در مدارس، دانشگاه‌ها، بازار، کوچه و خیابان باشد، انسان لذت می‌برد در چنین جامعه‌ای زندگی کند. امروز اگر والدین فرزند خود را خوب تربیت کردند، نه تنها خود فرزند به خاطر کسب ادب راحت است بلکه اطرافیان او احساس آرامش می‌کنند. فرد مؤدب مصدر خیر و، در جامعه منشأ نیکی است. برای امام زمان (علیه السلام) کادرسازی کرده‌اند و لذا مهم‌ترین وظیفه منتظران واقعی آقا امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) توجه کردن به بعد تربیت است.

4. اهداف تربیت

هدف تربیت، ایجاد انسان‌های متدین، با تقوا، دین‌باور، مسئولیت‌پذیر و مردم‌گرا و به عبارت دیگر رسیدن به قرب الی الله است.

هدف تربیت، ساختن انسان‌های مفید برای جامعه است نه افراد مهم. اشکال تربیتی والدین ما این است که می‌خواهند فرزندانشان آدم‌های مهم باشند نه مفید.

افرادی مفید هستند که نفعشان به جامعه می‌رسد اما افراد مهم، گاهی برای جامعه مضر بوده‌اند. هدف تربیت، ساختن انسان‌هایی است که باعث آبروی امامان معصوم باشند. لذا در آیه 74 سوره فرقان می‌فرماید:

«و اجعلنا للمتّقین إماماً؛ خدایا ما را پیشوای اهل تقوا قرار بده.»

به عبارت دیگر، انسان باید چنان ساخته شود که با دوری از رذایل و آلودگی‌ها، استعدادهای عالی روحی و ملکوتی‌اش شکوفا شده و چنان به کمالات علوی و فضایل ملکوتی آراسته گردد که استعداد و لیاقت قدم‌نهادن در آستان قرب ربوبی را کسب و با وصال به حق، به سعادت جاویدان برسد؛ سعادت که شرح آن در قالب الفاظ نگنجد و به وصف و بیان نیاید. لذا سعدی می‌گوید:

رسد آدمی به جایی که به جز خدا نبیند
بنگر که تا چه حد است مقام آدمیت
طیران مرغ دیدی، تو ز پای بند شهوت
بدر آی تا ببینی طیران آدمیت

1. دكتور ملكى، حسن، خانواده و فرزندان، ج 3، ص 185.
2. تحف العقول، ص 271.
3. صحيفه سجاديّه، دعاى 25.
4. وسائل الشيعه، ج 2، ص 656.
5. اصول كافى، ج 1، ص 380.
6. ميزان الحكمه.
7. منيه المريد، شهيد ثانى، ص 10.
8. معالم الدين فى الاصول، ص 10،
9. سورة مائده (5)، آية 32.
10. بحارالانوار، ج 52، ص 125